Katten kunnen om verschillende redenen agressie inzetten. Een kat kan gaan blazen of slaan als hij zich angstig en in het nauw gedreven voelt, maar hij kan ook aanvallen vanuit een behoefte aan spel. Zo zijn er wel meer dan tien verschillende agressievormen bij katten te onderscheiden. Dit artikel gaat over een van deze vormen; frustratiegerelateerde agressie.

Grrr … het gaat niet zoals ik wil!

Frustratiegerelateerde agressie

Foto: Janine Verschure

Frustratiegerelateerde agressie is een vorm van agressie die ontstaat als een kat frustratie ervaart. Een kat kan gefrustreerd raken als hij een bepaald doel voor ogen heeft en belemmerd wordt bij het bereiken daarvan. Of wanneer hij een bepaalde verwachting heeft die niet uitkomt. Als reactie hierop kan hij reageren met agressie richting degene die de frustratie veroorzaakt of op een ander die toevallig in de buurt is. Dit kan naar mensen zijn, maar ook naar andere dieren in huis. Als een kat bijvoorbeeld denkt naar buiten te mogen en je staat dat niet toe, dan kan hij naar je gaan blazen of uithalen. Het lijkt op redirectie-agressie, waarbij er ook sprake is van afreageren, maar bij redirectie-agressie is er al opgebouwde spanning over iets aanwezig. Denk bijvoorbeeld aan een kat die spanning opbouwt bij het zien van een andere kat in de tuin en die deze spanning afreageert op zijn huisgenoot die naast hem in de vensterbank zit (of springt). Bij frustratiegerelateerde agressie is de gemoedstoestand van de kat neutraal totdat hij gefrustreerd raakt.

Hoe vaak komt het voor?

Er zijn geen cijfers bekend, maar in mijn praktijk als kattengedragstherapeut kom ik frustratiegerelateerde agressie vrij regelmatig tegen. Het is meestal niet de hoofdreden om mijn hulp in te schakelen. Ik denk omdat het zich meestal vrij mild

Foto's: Tinley Gedragstherapie voor Dieren.

Yvon Sweere is psycholoog en gedragstherapeut voor katten. Ze is aangesloten bij Tinley Gedragstherapie voor Dieren en schrijft regelmatig artikelen over kattengedrag op basis van wetenschappelijke inzichten en ervaringen uit de praktijk.

Tinley gedragstherapie voor dieren

Een kattenluik geeft een kat zelf de controle over het al of niet naar buiten gaan.

uit in tegenstelling tot sommige andere vormen van agressie. Als ik het tegenkom is het dus vaak bij katten die ook andere vormen van agressie vertonen.

Oorzaak

Het vermoeden bestaat dat frustratiegerelateerde agressie vaker voorkomt bij kittens die te vroeg zijn weggehaald bij hun moeder. Deze kittens hebben vaak het speenproces gemist en dat proces zorgt ervoor dat het kitten leert om te gaan met frustratie. In het speenproces gaat de moederpoes de kittens de toegang tot de tepels ontzeggen. Een kitten dat melk wil, wordt dus op een gegeven moment door de moeder geweigerd terwijl hij daarvoor wel melk kreeg. Hierdoor leert het kitten dat dus niet alles gaat zoals hij verwacht en leert hij om te gaan met frustratie. De meeste bronnen melden dat het speenproces vier à vijf weken na de geboorte begint en op zeven à acht weken is voltooid. Echter, niet alle moederpoezen ontzeggen kittens de toegang tot melk, dus niet alle kittens doorlopen automatisch dit speenproces.

Casus uit de praktijk
Kat: Spetter, vijfjarige kater.
Probleem: Spetter valt de benen van de eigenaar aan.
Situaties: Iedere keer als de eigenaar naar de keuken loopt in de uren voorafgaand aan het krijgen van natvoer.
Advies: Spetter onbeperkt brokjes aanbieden met een hoog vleespercentage en vervolgens stoppen met het geven van natvoer.

‘Bazige’ katten die graag de controle willen houden, raken misschien wel sneller gefrustreerd dan katten met een meegaand karakter.

Casus uit de praktijk
Kat: Lucky, zevenjarige kater.
Probleem: Lucky haalt uit naar de andere kat Stip.
Situaties: Als Lucky voor de dichte buitendeur zit en Stip langs hem loopt.
Advies: Een kattenluik (met chiplezer) installeren in de buitendeur en Lucky onbeperkt toegang geven tot buiten.

Bij flessenkittens, kittens die door mensen grootgebracht worden, is er ook een grote kans dat ze niet leren omgaan met frustratie. Voor ons mensen in het nu eenmaal moeilijk om het speenproces na te bootsen. Moederloze kittens zouden dus het liefst bij andere moederpoezen aangelegd moeten worden. Maar ook kittens die normaal gespeend zijn, kunnen later frustratiegerelateerde agressie ontwikkelen. Als kittens bijvoorbeeld continu hun zin krijgen en beloond worden voor dwingend gedrag en er op latere leeftijd geen beloning volgt als ze dit wel verwachten, kan er frustratie ontstaan. In het wild draagt het leren doden van een door de moederpoes meegebrachte prooi waarschijnlijk ook bij aan een hogere frustratietolerantie. Daarnaast vermoed ik dat karakter ook een rol speelt; ‘bazige’ katten die graag de controle willen houden, raken misschien wel sneller gefrustreerd dan katten met een meegaand karakter.

Hoe ga je ermee om?

Zoals bij alle gedragsproblemen moet er eerst onderzocht worden of er sprake is van een medische aandoening. Als een kat bijvoorbeeld pijn heeft, verlaagt dat de agressiedrempel. Vervolgens moeten de situaties die frustratie bij de kat op kunnen roepen goed in kaart gebracht worden. Wordt de kat agressief op momenten dat hij niet naar buiten mag? Als het eten te lang op zich laat wachten? Of als hij geen aandacht krijgt? Die situaties zou je dan – indien mogelijk – moeten voorkomen. Op het moment dat een kat namelijk gefrustreerd raakt en de frustratie afreageert, zal dat ook een gevoel van opluchting geven. Het afreageren levert de kat dan iets positiefs op en gedrag dat iets positiefs oplevert wordt herhaald, dat noemen we conditionering. Je wilt dus eigenlijk voorkomen dat de kat iedere keer beloond wordt voor zijn gedrag.

Consequent zijn

Bij katten die snel gefrustreerd raken als het anders loopt dan verwacht, is het belangrijk om heel consequent te zijn. De kat weet dan wat hij kan verwachten. Als er bijvoorbeeld een kattenluik naar buiten is dan is het verstandig om nooit de deur te openen voor de kat, maar de kat altijd zelf door het luik te laten gaan. Zo leert de kat dat het geen zin heeft om bij de eigenaar iets voor elkaar te krijgen en voorkom je frustratie als je niet doet wat de kat op dat moment wil. Ook de ene keer iets toestaan en de andere keer verbieden kan tot frustratie leiden en kan dus beter voorkomen worden. Hetzelfde geldt voor straffen, dat kan ook agressie oproepen.

Kittens die te vroeg weggehaald worden bij hun moeder missen het speenproces.

Maximale controle geven

Omdat katten die graag de controle willen behouden mogelijk sneller gefrustreerd raken, is het belangrijk om deze katten zoveel mogelijk controle te geven. Hiermee bedoel ik controle over bronnen zoals voer en water, maar ook de toegang tot ruimtes. Het is vaak de eigenaar die bepaalt wanneer een kat eten krijgt en of hij wel of niet in een bepaalde ruimte of in de tuin mag. Als een kat daar zelf controle over heeft, is de kans op frustratie kleiner. Geef de kat dus toegang tot alle ruimtes in huis en tuin; laat deuren op een kier en zorg voor een kattenluik. Bied ook de brokjes onbeperkt aan, tenzij het tot overgewicht bij de kat leidt. Gebruik dan een voerautomaat met vier of vijf compartimenten en zorg dat deze gelijkmatig verspreid over de dag open gaan.

Casus uit de praktijk

Kat: Bindi, vierjarige poes.
Probleem: Uithalen en bijten naar handen van de eigenaar.
Situaties: Als de eigenaar aan tafel op haar laptop werkt en ze Bindi geen aandacht geeft.
Advies: Bindi apart zetten als ze op de laptop werkt en haar dagelijks op vaste tijden aandacht geven.

Uitstel van eten kan tot frustratie leiden.

Neem voor meer informatie contact op met Tinley Gedragstherapie voor Dieren op *www.tinleygedragstherapie.nl* of telefonisch via 0900-2020653.

Tinley gedragstherapie voor dieren